

Úvodní slova k 35. výročí běhu do vrchu v ČR

Běh souvisí s lidskou existencí už od pradávna, protože je základním pohybovým prostředkem člověka. Povrch a profil trati si lidé nevybírali, neexistovaly žádné silnice a mosty, proto se muselo běžet přes lesy, hory a řeky. Neběhalo se o trofeje nebo o peníze, ale o přežití. Postupem času se lidé začali přepravovat jinak a význam běhu jako pohybového prostředku slábl. Proto docházelo k rozvoji této disciplíny prostřednictvím závodů, jejichž pořádání bylo jednoduché po organizační stránce.

Historie běhu mimo dráhu v Čechách se počítá od první poloviny 14. století, kdy Petr Žitavský ve Zbraslavské kronice popisuje závodění slovy: „Tam tryskem běhají nazí, chtějíce obratní být.“ Další záznamy jsou z roku 1449, kdy popisuje běžecké závody autor ve viničních knihách, kdy trasa závodu vedla podél vinice. Mezi nejstarší běžecké závody v Evropě patří například silniční závod Běchovice - Praha a Praha – Brandýs, které se dochovaly až do současnosti. Současný nejnámější terénní běh Velká Kunratická se koná v Praze od roku 1934. V průběhu závodu musí každý účastník zdolat třikrát ostré stoupání.

Běh do vrchu patří k fyzicky nejnáročnějším běžeckým disciplínám. Důležitým předpokladem pro provozování tohoto atletického odvětví je silná vůle závodníka. Jedná se o silově vytrvalostní sport, provozovaný většinou v horském prostředí. Hlavní charakteristikou tohoto odvětví je překonávání určitého převýšení v průběhu závodu. Běhy do vrchu lze rozdělit na dvě základní disciplíny. Klasičtější variantou je běh pouze do vrchu a druhou disciplínou jsou běhy nahoru – dolů. Tyto závody jsou atraktivnější pro diváky, protože mohou mít start i cíl na stejném místě.

Nejstarší historické záznamy o běhu do vrchu pocházejí ze Skotska z roku 1068. Tamější král vybíral svého posla z mnoha žadatelů tak, že jim uspořádal závod na vrchol nejvyšší hory a zpět. První písemné záznamy o horských bězích v Anglii se datují do 19. století. Nejdélší závod této doby se běžel na vrchol hory Ben Nevis a zpět. Závod měřil 16 km s převýšením 1500 m se stoupáním a klesáním. V USA na Aljašce se běžel poprvé závod v roce 1908 „Mount Marathon“, kde se oficiálně běhá závod do dnes o délce 5km s 1000m stoupáním. Rekordní čas Mount Marathon race je 43:21.

V mnoha zemích světa začaly vznikat nové závody, které postupně iniciovaly založení mezinárodního sdružení běhu do vrchu – CIME, založené v roce 1975. V této době se poprvé konal velmi obtížný, ale také velmi známý závod Sierre - Zinal, který organizoval Jean Claude Pont společně s Noelem Taminim. V roce 1984 vznikla nová mezinárodní organizace pod názvem Mezinárodní výbor pro běh do vrchu (ICMR). O 14 let později v roce 1998 se změnil název na Světovou asociaci v běhu do vrchu (WMRA), který zůstal až do současnosti.

K nejdůležitějšímu rozhodnutí o zařazení běhu do vrchu mezi atletické disciplíny došlo na kongresu IAAF, který se konal v roce 2003 v Paříži. Hlavní představitelé IAAF schválili změnu definice „atletika“, která je od této doby charakterizována jako: atletika, závody na silnici, závodní chůze, přespolní běhy a běhy do vrchu. Definice atletiky byla změněná, jelikož horský běh se neustále rozvíjí a stoupá počet sportovců a kvalita jejich výkonů.

První neoficiální mistrovství světa se konalo roku 1985 v Itálii, kde startovalo pouze 11 států. Na výročním zasedání kongresu došlo k dohodě o pořádání jednoho závodu do vrchu a druhého závodu nahoru – dolů s každoročním střídáním. V roce 1997 byla zařazena do mistrovské soutěže kategorie juniorek – poprvé běžely MS v Malých Svatoňovicích.

Mistrovství Evropy v běhu do vrchu se poprvé konalo ve Francii v roce 1995.

Mistrovství světa veteránů vzniklo na popud France Puckla a Karla Šklíby v roce 1998. Běželo se v Kitzbühlu. Hned další rok bylo uspořádáno v Janských lázních, dále na Slovensku na Vršatci a v Polsku.

Vznik vrchařského hnutí na území Čech

Česká republika ve srovnání s jinými Evropskými státy nepatří k hornatým zemím. K velmi oblíbeným závodům patřily v ČSR silniční běhy, k nimž patří i závody v běhu do vrchu. Nejstarší závod se konal Šternberku od roku 1977. Dalšími silničními závody byly běh na Klet' z Českého Krumlova a závod Liberec – Ještěd. Kratší závody terénem s převýšením několika desítek metrů se konaly ve Vysokém nad Jizerou, Třinci, Žacléři, Nové Pace, Jilemnicí, Vrchlaví a Staré vsi.

Celé dění kolem rozvoje běhu do vrchu u nás odstartovala myšlenka účasti na závodu Sierre – Zinal ve Švýcarsku. Tento závod měří 31 km s výškovým rozdílem mezi startem a cílem přes 2000 m.

Po dlouhých přípravách a jednáních se nakonec podařilo za pomoci devizového příslibu odcestovat na švýcarský závod v roce 1982 skupině českých běžců ve složení Pavel Bárta, Josef Krejza, Jiří Lanta a Karel Šklíba. Naši závodníci patřili k prvním z východního bloku, kteří se zúčastnili běhu do vrchu v Alpách. Spolu s tímto závodem běželi i silniční závod Sierre Grans Montana, který byl též velmi populární.

Česká výprava byla nadšena celkovou atmosférou i organizací závodu, což výrazně přispělo ke vzniku myšlenky o založení něčeho podobného u nás. Snaha Karla Šklíby a ostatních členů TJ Sokol Havlovice směřovala k založení Poháru v běhu do vrchu a k pořádání Mistrovství ČSSR ve stejné disciplíně. Bohužel hlavní atletiční funkcionáři tomuto odvětví atletiky příliš nefandili (zdálo se jim to moc západní), a proto zůstala veškerá organizace na atletickém oddíle. První událostí, kterou se povedlo zrealizovat, byl závod z Janských Lázní na Černou horu v roce 1985, ve kterém zvítězila legenda František Pechek. Potom následoval první ročník Českého poháru v běhu do vrchu (nesměl mít název „Československý“, protože si to tenkrát slovenští atletiční funkcionáři nepřáli).

Seriál závodů začínal s jedenácti závody do českých kopců. Po celou dobu třiceti pěti let vydrželi s pořadatelstvím pořadatelé závodů Šárovcova Lhota – Zvičina, Mladkov – Suchý vrch, Jilemnice – Žalý a Janské Lázně – Černá hora. Počet závodů zařazených do Poháru se každým rokem zvyšoval, rozšiřovalo se i bodování závodů dle obtížnosti. Zařazení zvyšovalo jednotlivým pořadatelům počet závodníků a stalo se pro pořadatele prestižní. Běhy do vrchu ale v počátcích neměly na různých ustlání, někteří funkcionáři a trenéři dokonce říkali, že ostatním běžeckým disciplínám škodí. Velkými zastánci z ČAS vždy byli současný předseda

ČAS pan Libor Varhaník a bývalý ředitel ČAS pan František Fojt, kteří mají největší zásluhu, že dnešní běhy do vrchu jsou plnohodnotnou atletickou disciplínou.

Zlom v organizaci nastal otevřením hranic v roce 1989. Byli jsme pozváni jako všechny socialistické země na „první otevřené mistrovství světa v Telfesu“. K úžasu všech jsme se okamžitě zařadili mezi vyspělé alpské země a měli jsme velký náskok před ostatními „postkomunistickými zeměmi“. Od té doby jsme nevynechali jediné mistrovství světa, později ani Evropy a postupně jsme začali vozit i medaile. Za 35 let jsme přivezli 10 zlatých, 16 stříbrných a 18 bronzových medailí z mistrovství světa, 5 zlatých, 12 stříbrných a 8 bronzových medailí z mistrovství Evropy. Veteránské medaile snad ani nejdou spočítat, protože jsme každým rokem ve světové špičce.

Po organizační stránce jsme jako první východní země zorganizovala v roce 1997 Mistrovství světa v Malých Svatoňovicích, které mělo nádhernou závodní i diváckou kulisu. Od té doby se nám podařilo uspořádat za pořadatelství TJ Maratonstav ještě Mistrovství světa veteránů v Janských Lázních v roce 1999 a 2013, Mistrovství Evropy v roce 2006 v Malých Svatoňovicích, MS v běhu do vrchu sedmnáctiletých 2016 a ME v běhu do vrchu veteránů 2019 v Janských Lázních. Za pořadatelství TJ Iscarex Česká Třebová MS veteránů na Dolní Moravě 2008.

Takovýto výčet pořadatelství nemá žádná jiná země. Vyrovnali jsme se historicky Italům a Rakušánům.

Nesmíme zapomínat na jednotlivé organizátory závodů. Jsou to malé TJ, spolky, hasiči nebo přímo rodinné klany, které si přímo hýčkají své závody. Soutěží mezi sebou, čím by svůj závod vylepšili. Ať už to jsou např. domácí buchtý v cíli, tombola nebo nějaký doprovodný program. Bez těchto pořadatelů, kteří drží i „Venkovské startovné“ by nebylo možné pohár uspořádat.

Pro mnohé účastníky pohárových závodů se stala účast na závodech v běhu do vrchu přímo životním stylem. Objíždějí sami nebo celé rodiny všechny závody. Stalo se zvykem, že většina organizátorů pořádá pro doprovod a diváky různé doprovodné sportovní, turistické a kulturní akce. **Za 35 let** bylo zařazeno do Poháru 1138 závodů a zúčastnilo se ho 110626 závodníků.

Jubilejní 35. ročník bude obsahovat opět 41 závodů s třeshinkou na dortu – Světovým pohárem v běhu do vrchu v Janských Lázních. Krkonošský půlmaraton, který se poběží 16.8.2020 v Janských Lázních se dostal mezi TOP 10 závodů světa a diváci by měli možnost vidět nejlepší běžce světa v kategorii mužů i žen.

O „vrchy“ bychom neměli mít starost, protože i přes velký nárůst závodů v různých bězích počet závodníků výrazně neklesá a 5 medailí z MS v Argentině v loňském roce a zlatá medaile z ME v juniorkách skýtá záruku dlouhodobého rozvoje této běžecké disciplíny.

Karel Šklíba